

MUHANDISLIK

& IQTISODIYOT

ijtimoiy-iqtisodiy, innovatsion texnik,
fan va ta'limga oid ilmiy-amaliy jurnal

№12

2025
dekabr

Milliy nashrlar

OAK: <https://oak.uz/pages/4802>

05.00.00 – Texnika fanlari

08.00.00 – Iqtisodiyot fanlar

Google Scholar

OPEN ACCESS

ULRICHSWEB®
GLOBAL SERIALS DIRECTORY

Academic
Resource
Index
ResearchBib

ISSN
INTERNATIONAL
STANDARD
SERIAL
NUMBER
INTERNATIONAL CENTRE

CYBERLENINKA

OpenAIRE

ROAD

INDEX
COPERNICUS
INTERNATIONAL

BASE

Crossref

НАУЧНАЯ ЭЛЕКТРОННАЯ
БИБЛИОТЕКА
LIBRARY.RU

ISSN: 3060-463X

РЭУ.РФ
РОССИЙСКИЙ ЭКОНОМИЧЕСКИЙ УНИВЕРСИТЕТ
ИМЕНИ Г.В. ПЛЕХАНОВА
ТАШКЕНТСКИЙ ФИЛИАЛ

muhandislik & iqtisodiyot

ijtimoiy-iqtisodiy, innovatsion texnik,
fan va ta'limga oid ilmiy-amaliy jurnal

Elektron nashr, 664 sahifa.
2025-yil, dekabr

Bosh muharrir:

Zokirova Nodira Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori, DSc, professor

Bosh muharrir o'rinbosari:

Shakarov Zafar G'afarovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori, PhD, dotsent

Tahrir hay'ati:

Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, O'z FA akademigi, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Sharipov Kongratbay Avezimbetovich, texnika fanlari doktori, professor

Maxkamov Baxtiyor Shuxratovich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Shaumarov Said Sanatovich, texnika fanlari doktori, professor

Turayev Bahodir Xatamovich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Nasimov Dilmurod Abdulloyevich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Allayeva Gulchexra Jalgasovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Arabov Nurali Uralovich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Maxmudov Odiljon Xolmirzayevich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Xamrayeva Sayyora Nasimovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Bobonazarova Jamila Xolmurodovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Irmatova Aziza Baxromovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Bo'taboyev Mahammadjon To'ychiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Shamshiyeva Nargizaxon Nosirxuja kizi, iqtisodiyot fanlari doktori, professor,

Xolmuxamedov Muhsinjon Murodullayevich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent

Xodjayeva Nodiraxon Abdurashidovna, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent

Amanov Otabek Amankulovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent

Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Qurbonov Samandar Pulatovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Zikriyoyev Aziz Sadulloyevich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Tabayev Azamat Zaripbayevich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Sxay Lana Aleksandrovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent

Ismoilova Gulnora Fayzullayevna, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent

Djumaniyazov Umrbek Ilxamovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent

Kasimova Nargiza Sabitdjanovna, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent

Kalanova Moxigul Baxritdinovna, dotsent

Ashurzoda Luiza Muxtarovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Sharipov Sardor Begmaxmat o'g'li, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Sharipov Botirali Roxataliyevich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, professor

Tursunov Ulug'bek Sativoldiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent

Bauyetdinov Majit Janizaqovich, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti dotsenti, PhD

Botirov Bozorbek Musurmon o'g'li, Texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Sultonov Shavkatjon Abdullayevich, Kimyo fanlari doktori, (DSc)

Jo'raeva Malohat Muhammadovna, filologiya fanlari doktori (DSc), professor.

muhandislik & iqtisodiyot

ijtimoiy-iqtisodiy, innovatsion texnik,
fan va ta'limga oid ilmiy-amaliy jurnal

- 05.01.00 – Axborot texnologiyalari, boshqaruv va kompyuter grafikasi
- 05.01.01 – Muhandislik geometriyasi va kompyuter grafikasi. Audio va video texnologiyalari
- 05.01.02 – Tizimli tahlil, boshqaruv va axborotni qayta ishlash
- 05.01.03 – Informatikaning nazariy asoslari
- 05.01.04 – Hisoblash mashinalari, majmualari va kompyuter tarmoqlarining matematik va dasturiy ta'minoti
- 05.01.05 – Axborotlarni himoyalash usullari va tizimlari. Axborot xavfsizligi
- 05.01.06 – Hisoblash texnikasi va boshqaruv tizimlarining elementlari va qurilmalari
- 05.01.07 – Matematik modellash
- 05.01.11 – Raqamli texnologiyalar va sun'iy intellekt
- 05.02.00 – Mashinasozlik va mashinashunoslik
- 05.02.08 – Yer usti majmualari va uchish apparatlari
- 05.03.02 – Metrologiya va metrologiya ta'minoti
- 05.04.01 – Telekommunikatsiya va kompyuter tizimlari, telekommunikatsiya tarmoqlari va qurilmalari. Axborotlarni taqsimlash
- 05.05.03 – Yorug'lik texnikasi. Maxsus yoritish texnologiyasi
- 05.05.05 – Issiqlik texnikasining nazariy asoslari
- 05.05.06 – Qayta tiklanadigan energiya turlari asosidagi energiya qurilmalari
- 05.06.01 – To'qimachilik va yengil sanoat ishlab chiqarishlari materialshunosligi
- 05.08.03 – Temir yo'l transportini ishlatish
- 05.09.01 – Qurilish konstruksiyalari, bino va inshootlar
- 05.09.04 – Suv ta'minoti. Kanalizatsiya. Suv havzalarini muhofazalovchi qurilish tizimlari
- 10.00.06 – Qiyosiy adabiyotshunoslik, chog'ishtirma tilshunoslik va tarjimashunoslik
- 10.00.04 – Yevropa, Amerika va Avstraliya xalqlari tili va adabiyoti
- 08.00.01 – Iqtisodiyot nazariyasi
- 08.00.02 – Makroiqtisodiyot
- 08.00.03 – Sanoat iqtisodiyoti
- 08.00.04 – Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
- 08.00.05 – Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
- 08.00.06 – Ekonometrika va statistika
- 08.00.07 – Moliya, pul muomalasi va kredit
- 08.00.08 – Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
- 08.00.09 – Jahon iqtisodiyoti
- 08.00.10 – Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
- 08.00.11 – Marketing
- 08.00.12 – Mintaqaviy iqtisodiyot
- 08.00.13 – Menejment
- 08.00.14 – Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
- 08.00.15 – Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
- 08.00.16 – Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
- 08.00.17 – Turizm va mehmonxona faoliyati

Ma'lumot uchun, OAK

Rayosatining 2024-yil 28-avgustdagi 360/5-son qarori bilan "Dissertatsiyalar asosiy ilmiy natijalarini chop etishga tavsiya etilgan milliy ilmiy nashrlar ro'yxati"ga texnika va iqtisodiyot fanlari bo'yicha "Muhandislik va iqtisodiyot" jurnali ro'yxatga kiritilgan.

Muassis: "Tadbirkor va ishbilarmon" MChJ

Hamkorlarimiz:

1. Toshkent shahridagi G.V.Plexanov nomidagi Rossiya iqtisodiyot universiteti
2. Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti
3. Toshkent irrigatsiya va qishloq xo'jaligini mexanizatsiyalash muhandislari instituti" milliy tadqiqot universiteti
4. Islom Karimov nomidagi Toshkent davlat texnika universiteti
5. Muhammad al-Xorazmiy nomidagi Toshkent axborot texnologiyalari universiteti
6. Toshkent davlat transport universiteti
7. Toshkent arxitektura-qurilish universiteti
8. Toshkent kimyo-texnologiya universiteti
9. Jizzax politexnika instituti

MUNDARIJA

RASMIY RIVOJLANISH YORDAMI (OFFICIAL DEVELOPMENT ASSISTANCE, ODA) ORQALI O'ZBEKISTONDA DAVLAT MOLIYASINI BOSHQARISH (PUBLIC FINANCIAL MANAGEMENT, PFM) TIZIMINI TAKOMILLASHTIRISH	24
Pulatov Dilshod Haqberdiyevich, Ulug'ova Maftunabonu To'liqinova	
INNOVATIVE TECHNOLOGIES IN LEADING WHEAT-PRODUCING COUNTRIES.....	28
Turayeva Gulizahro	
BLOKCHEYN TIZIMLARI UCHUN XESH FUNKSIYALARNI TANLASH MEZONLARI VA SAMARADORLIK KO'RSATKICHLARI TAHLILI	32
Abduraximov Baxtiyor, Allanov Orif, Turdibekov Baxtiyor	
RIVOJLANGAN DAVLATLAR TAJRIBASI ASOSIDA KICHIK KORXONALARDA ISHLAB CHIQARISHNI SAMARALI TASHKIL ETISH MODELLARI: NAMANGAN VILOYATI MISOLIDA	39
Xonto'rayev Obbosxon Kamolxon o'g'li	
ISSIQLIK AKKUMULYATORINING RAZRYADLANISH JARAYONIDA SUYUQLIK QATLAMLARIDA HARORAT TAQSIMLANISHINING BIR O'LCHOVLI MODEL	43
B.A. Hikmatov, M.S. Mirzayev	
ISLOM MOLIYASI TAMOIYILLARI ASOSIDA YASHIL LOYIHALARNI MOLIYALASHTIRISH IMKONIYATLARI.....	49
Safarova Nasiba Gulmurod qizi	
ПРИМЕНЕНИЕ ИНТЕЛЛЕКТУАЛЬНЫХ СИСТЕМ В ОБУЧЕНИИ СПЕЦИАЛИСТОВ ПО ИНФОРМАЦИОННЫМ ТЕХНОЛОГИЯМ.....	54
Даниярова Улбосын Куатбаевна	
YANGI TURDAGI IKKI QATLAMLI TRIKOTAJ TO'QIMALARI KO'RSATKICHLARINI KOMPLEKS BAHOLASH	58
Ergasheva Rashida Abdug'aniyevna	
HALQALI YIGIRISH MASHINASIDA BURAM UCHBURCHAGINING IP UZILISHIGA BOG'LIQLIGINI TADQIQI.....	62
Soliyev Azizbek Kamoldinovich	
НОВЫЕ ТЕНДЕНЦИИ ТУРИЗМА 2030: СТРАТЕГИЧЕСКИЕ ОРИЕНТИРЫ И РЕКОМЕНДАЦИИ ДЛЯ УЗБЕКИСТАНА	69
Голышева Елена Вячеславовна	
STRATEGIK JARAYONNING MODELLARI	76
Musayeva Dilnoza Dilshatovna	
МАТЕМАТИЧЕСКИЕ МОДЕЛИ ОЦЕНКИ СТОИМОСТИ КВАРТИР В МНОГОЭТАЖНЫХ ДОМАХ.....	81
Уринов Адхамжон Акбарович	
MATERIALLARNI MURAKKAB YASSI TRAEKTORIYALAR BO'YICHA DEFORMASIYALANTIRISHDA PLASTIK DEFORMASIYALANISH JARAYONLARI	88
A.Xakimov, X.Xakimov	
TIJORAT BANKLARI TOMONIDAN LOYIHALARNI ISLOM MOLIYA INSTRUMENTLARI ORQALI MOLIYALASHTIRISH YO'LLARI.....	95
Xaitov Shaxzod Sharipboyevich	
SANOAT KORXONALARINING RAQOBATBARDOSHLIGINI OSHIRISH CHORA-TADBIRLARINING KETMA KETLIGI	102
Xusanova Maloxat Mengnorovna	
TO'QIMACHILIK KORXONALARIDA LOGISTIKA XARAJATLARI TAHLILI	107
Saidova Kamola Xoshimovna	

OZIQ-OVQAT SANOATINI IQTISODIY RIVOJLANTIRISHDA EKOLOGIK MUAMMOLAR VA ULARNI YECHISHNING METODOLOGIK YONDASHUVLARI	111
Tleuv Niyetulla Raxmanovich	
YUQORI MUSTAHKAM KOMPOZIT ARMATURALARDAN FOYDALANILGAN TEMIRBETON KONSTRUKSIYALARINING YUK KO'TARUVCHANLIGI VA UZOQ MUDDATLI DEFORMATSIYALARINI BAHOLASH	114
Mamajanova Odina Alisher qizi	
KORXONALARDA DAROMADLILIK KO'RSATKICHLARINI BAHOLASHNING ZAMONAVIY YONDASHUVLARI	119
Farog'at Xo'jabekova, Eshankulova Nafisa Komiljon qizi	
TEMIR YO'L INFRATUZILMASIDA YASHIL IQTISODIYOT TAMOYILLARINI QO'LLASH: CSR, ESG VA PRI ASOSIDA BARQAROR RIVOJLANISH STRATEGIYASINI SHAKLLANTIRISH	124
Abduraxmanova Muqaddas Toxtasinovna	
THE ROLE OF ARTIFICIAL INTELLIGENCE IN OPTIMIZING MARKETING AND EDUCATIONAL PROCESSES IN HIGHER EDUCATION	128
Sadikov Shoxrux Shuhratovich	
BANK FAOLIYATIDA "YASHIL" MOLIYAVIY VOSITALARDAN FOYDALANISHNING NAZARIY ASOSLARI.....	133
Abduraxmonov Alimardon Sodiq o'g'li	
TIJORAT BANKLARI TOMONIDAN LOYIHALARNI ISLOM MOLIYA INSTRUMENTLARI ORQALI MOLIYALASHTIRISH YO'LLARI	139
Xaitov Shaxzod Sharipboyevich	
BOSHQARUV PSIXOLOGIYASIGA DOIR MUAMMOLARNI BARTARAF ETISHNING ZAMONAVIY YO'NALISHLARI	145
Aripov Oybek Abdullayevich	
TADBIRKORLIK SUBYEKTLARIDA INNOVATSIYALARNI JORIY ETISHNING IQTISODIY SAMARALARI	150
Karimov Nodirbek	
УТИЛИЗАЦИЯ ПОБОЧНЫХ ПРОДУКТОВ ПЕРЕРАБОТКИ ХЛОПКА ДЛЯ СИНТЕЗА АНТИКОРРОЗИОННЫХ КОМПОЗИЦИОННЫХ ПОКРЫТИЙ.....	155
Ситмуратов Тулкинбек Сабирбаевич, Баходиров Худайберган Баходир угли	
SANOAT KORXONALARIDA MOLIYAVIY BARQARORLIKNI TA'MINLASHNING METODOLOGIK ASOSLARI.....	163
Ergashev Muhibbek Aslam o'g'li	
O'ZBEKISTON TO'QIMACHILIK SANOATIDA XORIJIY INVESTITSİYALAR SAMARADORLIGINI OSHIRISH YO'NALISHLARI	168
Nazarova A.N.	
АВТОМАТИЗИРОВАННАЯ СИСТЕМА РАСЧЁТА ПОКАЗАТЕЛЕЙ ЭФФЕКТИВНОСТИ СОТРУДНИКОВ ОРГАНИЗАЦИИ	172
Шухратов Мамуржон Шухрат угли	
BLOCKCHIAN, IOT (INTERNET OF THINGS) NING IQTISODIY SOHALARDA QO'LLANISHI	178
Avazov Ergash Xidirberdiyevich	
O'ZBEKISTONDA INVESTITSİYALARNI MOLIYAVIY BOSHQARISHNING JORIY HOLATI VA EKONOMETRIK TAHLILLAR ASOSIDA KELGUSI YILLAR PROGNOZI.....	182
Ismailov Dilshod Anvarjonovich	
QISHLOQ XO'JALIGI KLASSTERLARI MOLIYAVIY HOLATINING NAZARIY JIHATLARI	190
Dildora Yuldasheva	
TURIZM SOHASIDA TRANSPORT XIZMATLARINING HOLATI	194
Xalimov Shaxboz Xalimovich	
MAHALLA BUDJETI VA SOLIQLARNING YIG'ILUVCHANLIGINI OSHIRISH YO'LLARI	200
Abdullayev Zafarbek Safibullayevich	

BUDJET TASHKILOTLARIDA QURILISH-TA'MIRLASH XARAJATLARI HISOBINING USLUBIY JIHATLARI.....	206
Azizova Zilola Lochinovna	
KOSHI – BUNYAKOVSKIY – SHVARS INTEGRAL TENGSIZLIGI VA UNING IQTISODIYOTDAGI ROLI.....	212
Saipnazarov Shaylovbek Aktamovich	
ИНТЕГРАЦИЯ ПРИНЦИПОВ ЦИРКУЛЯРНОЙ ЭКОНОМИКИ В АГРОПРОДОВОЛЬСТВЕННЫЙ СЕКТОР УЗБЕКИСТАНА: ЭКОНОМИЧЕСКАЯ ЭФФЕКТИВНОСТЬ, ПЕРЕРАБОТКА БИОМАССЫ И СТРАТЕГИИ СОКРАЩЕНИЯ ПОСТУБОРОЧНЫХ ПОТЕРЬ	219
Эгамбердиев Хумоюн Хамрокулович	
HOVUZ BALIQCHILIGI XO'JALIKLARIDA REJALASHTIRISHNING MUDDATLARI VA BOSQICHLARI	227
Dosmuratova Shaxista Kengashovna, Menglikulov Bakhtiyor Yusupovich	
O'ZBEKISTON SHAROITIDA KICHIK BIZNESNI QO'LLAB-QUVVATLASH TIZIMINI TAKOMILLASHTIRISH YO'LLARI	233
Ergashev Jamshid Jamoliddinovich	
KON-METALLURGIYA KORXONALARINING KORPORATIV BOSHQARUV TIZIMIDA KPINING O'RNI VA AHAMIYATI.....	237
Ergashov Botirjon Ergashovich	
SANOAT KORXONALARIDA INNOVATSION TEXNOLOGIYALARNI JORIY ETISHNING IQTISODIY SAMARADORLIGI.....	245
Ahmadjanov Ilyosbek	
ACCELERATING SOCIOECONOMIC DEVELOPMENT IN RURAL AREAS THROUGH DIGITAL TECHNOLOGIES: A COMPREHENSIVE ANALYSIS	250
O.Q. Xudayberdiyeva, Z.B. Negmatullayeva	
ISSIQXONALARDAN FOYDALANISHNING OZIY-OVQAT XAVFSIZLIGIGA TA'SIRI BO'YICHA MUAMMONI ASOSLASH VA UNING MILLIY MANFAATLARGA ALOQADORLIGINI ANIQLASH.....	256
Otavullaev Sukhrob Sa'dullo o'g'li	
NAMANGAN VILOYATIDA DON MAHSULOTLARI NARXLARINI SHAKLLANTIRISHDA BOZOR TAJRIBASI	260
Bahriddinov Jahongirbek Ravshanjon o'g'li	
RAQAMLI IQTISODIYOTGA O'TISHNING JAHON TAJRIBASI: MUAMMO VA ISTIQBOL	264
Mamadaliyev Akmaljon	
ПОВЫШЕНИЕ СОЦИАЛЬНОЙ ЗНАЧИМОСТИ НАЛОГОВ В НОВОЙ ЭКОНОМИЧЕСКОЙ СИТУАЦИИ.....	269
Зайналов Джахонгир Расулович	
FARG'ONA VODIYSIDA KICHIK BIZNES VA TADBIRKORLIK SUBYEKTLARI FAOLIYATINI RIVOJLANTIRISHNING HUDUDIIY XUSUSIYATLARI	274
Murodxiyeva Feruza Majidovna	
TOG' VA TOG'OLDI HUDUDLARIDA IQLIM O'ZGARISHI SHAROITIDA QISHLOQ XO'JALIGI BARQARORLIGINI TA'MINLASH STRATEGIYALARI.....	280
Abduliyeva Gulshan Maxmudovna	
LABOR MIGRATION IN UZBEKISTAN: SOCIO-ECONOMIC TRENDS AND DEVELOPMENT PROSPECTS	285
Razakova Barno Sayfiyeva	
U-NET BASED POLYP SEGMENTATION ON KVASIR-SEG DATASET: PERFORMANCE EVALUATION AND COMPARISON WITH STATE-OF-THE-ART METHODS	289
Mukhriddin Arabboev, Shohruh Begmatov, Sukhrob Bobojanov	

IQTISODIYOT TARMOQLARI VA SOHALARI RIVOJLANISHIDA SUN'IIY INTELLEKTDAN FOYDALANISH MASALALARI	300
Davletov Islambek Xalikovich, Normirzayev Ulmasjon Muzaffarjon o'g'li	
IQTISODIYOTDA SAMARALI RAQOBAT MUHITINI SHAKLLANTIRISH SHART-SHAROITLARI VA OMILLARI	304
Karimova Iroda Abdusattarovna	
"MENING MAKTABIM" LOYIHASINI OMMALASHTIRISH BO'YICHA XORIJIY MAMLAKATLAR TAJRIBASI	311
Dilshod Pulatov, Xamidaxon Akbarova, Dildora Mirzayeva	
ISSUES OF SUSTAINABLE DEVELOPMENT IN THE EDUCATION MARKET	320
Inomiddin Imomov	
СОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ МЕТОДА ОЦЕНКИ ИННОВАЦИОННОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ С УЧЕТОМ СТЕПЕНИ НОВИЗНЫ И ЭФФЕКТОВ	324
Алиева Эльнара Аметовна	
ИНТЕГРАЦИЯ ЦИФРОВЫХ БИЗНЕС-МОДЕЛЕЙ В СИСТЕМУ КОНКУРЕНТНЫХ ПРЕИМУЩЕСТВ ПРЕДПРИЯТИЙ В УЗБЕКИСТАНА	331
Назарова Гулчехра Нурмуханбетовна	
ECONOMIC GROWTH: THEORETICAL AND PRACTICAL ASPECT	336
Bustonov Mansurjon Mardonakulovich	
AGROKLASTERDAGI XO'JALIK YURITUVCHI SUBYEKTLAR O'RTASIDAGI O'ZARO ALOQALAR MEKANIZMINING BUGUNGI HOLATI	342
Xaydarov Sardor Komil o'g'li	
SIMSIZ ALOQA TEXNOLOGIYALARI YORDAMIDA TEMIR YO'L STANSIYALARIDA POYEZDLAR HARAKATINI TASHKIL ETISH	350
Jonikulov Egamberdi Shavkat o'g'li	
GENDER SIYOSATI VA DEMOGRAFIK O'SISHNING INSON KAPITALIGA TA'SIRI	357
Ruzmetova Gulira'no Atabekovna	
СОСТОЯНИЕ ВИТАМИННО-МИНЕРАЛЬНОГО ОБМЕНА (ВИТАМИН D, КАЛЬЦИЙ, МАГНИЙ, ФОСФОР) У ДЕТЕЙ РАННЕГО ВОЗРАСТА С ОСТРОЙ ПНЕВМОНИЕЙ НА ФОНЕ ВЕГЕТАТИВНЫХ ДИСФУНКЦИЙ	364
Абдурахмонов Жасур Нематович, Шарипова Олия Аскаровна, Бахронов Шерзод Самиевич	
YASHIL IQTISODIYOTNING MOHIYATI VA TARKIBIY TUZILISHI	373
Kalandarova Elnura Muzaffar qizi	
ОСНОВНЫЕ НАПРАВЛЕНИЯ ОЦЕНКИ ФИНАНСОВОЙ УСТОЙЧИВОСТИ АО ХУДУДГАЗТАЪМИНОТ	377
Хусанов Дурбек Нишанович	
ТЕМИР YO'L TRANSPORTIDA NAZORAT GABARIT QURILMALARINING ZAMONAVIY HOLATI, TAHLILI VA HARAKAT TAKRIBI GABARITLARINI ANIQLASH USULINI TAKOMILLASHTIRISH	384
Xidirov Erkin Irgashovich	
QISHLOQ XO'JALIGIDA SUV RESURSLARIDAN FOYDALANISH VA SAMARALI TAQSIMLASHDA RIVOJLANGAN XORIJIY MAMLAKATLAR TAJRIBALARI	391
Amanbaev Amanali Ortazbaevich	
GLOBAL DARAJADA FAOLIYAT YURITADIGAN BRONLASH TIZIMLARINING ILG'OR XORIY TAJRIBALARI	396
Ismatillaeva Sitara Sayfidin qizi	
DAVLAT-XUSUSIY SHERIKLIGI ASOSIDA INFRATUZILMA LOYIHALARNI MOLIYALASHTIRISHNING NORMATIV-HUQUQIY ASOSLARI	403
Akmal Shodiyev	
QISHLOQ XO'JALIGI MAHSULOTLARI ISHLAB CHIQUVCHI KORXONALARDA LIZING MUNOSABATLARI HISOBİ	408
Inamov Abdusalom Muhamadovich, Inomov Sardor Abdusalomovich, Inomov Hasanboy Abdusalom o'g'li	

O'TKIR BRONXOLIT BILAN KASALLANGAN BOLALARDA KATAMNEZNING EKOLOGIK OMILLAR TA'SIRIDA UZIGA XOS KECHISHI.....	412
Azimova Kamola Talatovna	
THEORETICAL ASPECTS OF STUDYING CONCEPTS RELATED TO YOUTH TOURISM	416
Norboyev Allayor Ismoilovich, Mansurova Zebuniso Abdurashidovna	
THE ESSENTIAL STRATEGIES WAYS OF SERICULTURE INDUSTRY OF THE REPUBLIC OF UZBEKISTAN.....	420
Khojimatov Ravshanbek Rasuljonovich	
BLENDED LEARNING PLATFORMASI KANSEPSIYASI, ARXITEKTURASI VA FUNKSIONAL TUZILMASI.....	425
Qobulova Madina Tuxbatillo qizi, Mirzaaxmedov Muxammadbobur Karimberdiyevich	
ASALARICHILIKNI RIVOJLANTIRISHNING AHOLI DAROMADLARI VA FAROVONLIGIGA TA'SIRI: IQTISODIY TAHLIL VA EKONOMETRIK BAHOLASH	430
Kuanishbay Berdimuratov	
MARKETING EKOTIZIMINI SHAKLLANTIRISHGA OID XORIJIY YONDASHUVLAR TAHLILI	434
Sobirov Azizbek Avazbekovich	
УЧЕТНО-АНАЛИТИЧЕСКОЕ ОБЕСПЕЧЕНИЕ УПРАВЛЕНИЯ ДЕНЕЖНЫМИ ПОТОКАМИ ОРГАНИЗАЦИИ	443
Бабахонов Бабуржон Шухрат угли	
KICHIK BIZNES SUBYEKTLARIGA SOLIQ IMTIYOZLARINI QO'LLASH MASALALARI.....	449
Ibroximov Muxammadjon Abdullajanovich	
QISHLOQ XO'JALIGIDA LOGISTIKA BOSHQARUVINING RAQAMLI MODEL VA UNING SAMARADORLIGI	453
Olimova Bahora Shuxratovna	
СУЩНОСТЬ И ЭКОНОМИЧЕСКОЕ СОДЕРЖАНИЕ ФИНАНСОВЫХ РЕЗУЛЬТАТОВ ПРЕДПРИЯТИЯ.....	463
Муминходжаева Дилноза Рамизовна	
ИННОВАЦИОННЫЕ МЕТОДЫ УПРАВЛЕНИЯ ФИНАНСОВЫМИ РИСКАМИ В СЕЛЬСКОМ ХОЗЯЙСТВЕ НА ОСНОВЕ ЦИФРОВЫХ ТЕХНОЛОГИЙ И АНАЛИТИЧЕСКИХ ПЛАТФОРМ	468
Дурманов Акмал Шаймарданович	
УПРАВЛЕНИЕ ИННОВАЦИОННЫМ РАЗВИТИЕМ СОЦИАЛЬНОГО СЕКТОРА ЭКОНОМИКИ: ВЫЗОВЫ И НАПРАВЛЕНИЯ РЕФОРМ В СФЕРЕ ОБРАЗОВАНИЯ И ЗДРАВООХРАНЕНИЯ УЗБЕКИСТАНА.....	477
Холмуратов Джахонгир Салимбек угли	
O'ZBEKISTONDA XORIJIY INVESTITSİYALARNI JALB ETISHDA TIJORAT BANKLARINING ROLI.....	483
Yuldashev Erkin Xusanovich	
MINTAQAVIY INVESTITSIYA-INNOVASION JARAYONLARGA TA'SIR ETUVCHI OMILLAR	489
Xamrayev Quvvat Iskandarovich	
AGROKLAFTERLARDA ICHKI SOTISH JARAYONIDA TRANSFERT BAHOLARNI BELGILASH USULLARINI TAKOMILLASHTIRISH	495
Eshmuradov Ulug'bek Tashmuratovich	
INTERNATIONAL EXPERIENCE IN THE DEVELOPMENT OF MICE TOURISM AND ITS ADAPTATION TO THE CONDITIONS OF THE REPUBLIC OF UZBEKISTAN.....	501
Ilkhomova Gulnoza Zayniddin kizi	
MUHANDISLIK KONSTRUKSIYALARIDA MURAKKAB SIRTLARNI CHIZMA GEOMETRIYA YORDAMIDA TAHLIL QILISH.....	507
Qutbtiddinov Hikmatillo Qudratillo o'g'li	
TADBIRKORLIKNI QO'LLAB-QUVVATLASHNING ZAMONAVIY MEXANIZMLARI VA ULARNING IQTISODIY RIVOJLANISHGA TA'SIRI	512
Umarova Munira Muxitdinovna	

JINDA ARRALI SILINDR TISHLARIDAN TOLANI AJRATISH JARAYONINI HAVO OQIMI ASOSIDA OPTIMALLASHTIRUVCHI ENERGIYA TEJAMKOR QURILMANI MODELLASHTIRISH.....	516
Mirzakarimov Mirsharofiddin Mirzaabdurahimovich	
TADBIRKORLIK SUBYEKTLARI TOMONIDAN ISHLAB CHIQARILGAN MAHSULOTLARNI XORIJGA EKSPORT QILISH MEKANIZMLARI	524
Matkarimov Anvar Tajimatovich	
MUHANDISLIK KONSTRUKSIYALARIDA MURAKKAB SIRTLARNI CHIZMA GEOMETRIYA YORDAMIDA TAHLIL QILISH	528
Qutbtiddinov Hikmatillo Qudratillo o'g'li	
SOLIQ TO'LOVCHILAR FAOLIYATINI SOLIQ NAZORATINI AMALGA OSHIRISHNING NAZARIY ASOSLARI	533
Ismailov Bobir Salomovich	
QISHLOQ XO'JALIK KORXONALARIDA KAPITAL QO'YILMALAR XUSUSIYATLARI VA ULAR AUDITINI TAKOMILLASHTIRISH	540
Baxriyev Muxiddin Sheraliyevich	
QISHLOQ XO'JALIK KORXONALARIDA ASOSIY VOSITALAR VA ULAR BUXGALTERIYA HISOBINING XUSUSIYATLARI.....	545
Fayzullayev Murodjon Nematulayevich	
O'ZBEKISTONDA KLASSTER IQTISODIYOTI: INVESTITSİYALAR, EKSPORT VA SANOAT ISHLAB CHIQARISHINING ZAMONAVIY TENDENSIYALARI (2022-2024-YILLAR KESIMIDA).....	550
O'rinboyev Ulug'bek Otabekovich, Jabbarov Majidbek Erzodovich, Ruzmetova Gulira'no Atabekovna	
GLOBAL YASHIL IQTISODIYOT SHAROITIDA XIZMAT KO'RSATISH SOHASINI SAMARADORLIGINI BAHOLASHDA EKOLOGIK, IJTIMOY-IQTISODIY OMILLARNING TAHLILI	556
M.M.Muminova	
RAQAMLI TRANSFORMATSIYA VA SMART TURIZM SHAROITIDA TURIZM INFRATUZILMASINI RIVOJLANTIRISHNING XORIJIY TAJRIBASI VA O'ZBEKISTON ISTIQBOLLARI	565
Najmidinov Azizbek Bahrom o'g'li	
ТЕКУЩИЕ УГРОЗЫ И ВЫЗОВЫ, СВЯЗАННЫЕ С МИГРАЦИОННЫМИ КРИЗИСАМИ	571
Бегматов Хусанбек	
ELEKTRON TIJORAT SEKTORI UCHUN ONLAYN REKLAMA SAMARADORLIGINI BAHOLASH	575
Rajabova Dilbar Ixtiyor qizi	
RAQAMLI TRANSFORMATSIYA SHAROITIDA O'ZBEKISTON MEVA-SABZAVOTCHILIK SOHASIDA MAHSULOT YETISHTIRISHDAN TORTIB UNI BOZORGA CHIQARISHGACHA BO'LGAN JARAYONDA NEYROMARKETING TEXNOLOGIYALARINI QO'LLASHNING NAZARIY VA AMALIY JIHATLARI	582
Sadiy Shukrillo Asatillo o'g'li	
YOSH TADBIRKORLAR FAOLIYATIDA INNOVATSION G'OYALARNING AMALIY AHAMIYATI	590
Ergashev Oybek Xaydaraliyevich	
ТЕХНОЛОГИЯ НЕТРАДИЦИОННОГО СБАЛАНСИРОВАННОГО КОМБИКОРМА, С ОБОГАЩЕННЫМ БЕЛКОМ И ФЕРМЕНТАМИ СОСТАВОМ ИЗ ГРИБКА PLEUROTUS OSTREATUS.....	594
Ниезов Хусан Ниез угли	
MINTAQAVIY RIVOJLANISH INDIKATOR TIZIMINING AHAMIYATI	601
Turdiyev Ulug'bek Qayumovich	
RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA EKSPORTNI RAG'BATLANTIRISH BO'YICHA DAVLAT SIYOSATI	608
Abdug'aniyev Murodjon Shavkat o'g'li	
TO'QIMACHILIK KORXONALARINING RAQOBATBARDOSHLIGINI BOSHQARISH JARAYONI VA TIZIMI	612
Xonkeldiyeva Komilaxon Ravshanjon qizi	

SPORT SANOATINING INNOVATSION RIVOJLANISHIGA OID XORIJIY TAJRIBALAR TAHLILI.....	616
Xamraqulov Ixtiyor Baxtiyorovich	
MARKAZLASHTIRILGAN DISPETCHERLIK TIZIMIDA POEZDLAR HARAKATI XAVFSIZLIGINI TA'MINLASHDA AVTOMATLAR NAZARIYASIGA ASOSLANGAN INTEGRATSIYALASHGAN MATEMATIK MODEL.....	620
Muhiddinov Obidjon Omonjon o'g'li	
ПРОЦЕНТНЫЙ РИСК ПО КРЕДИТАМ: АНАЛИЗ, ОЦЕНКА И УПРАВЛЕНИЕ.....	627
Абдуллаев Шахобиддин Шамсиддинович	
REDUCTION OF GREENHOUSE GAS EMISSIONS: EMISSION QUOTAS OR MANDATORY CONTROL TECHNOLOGIES	633
Bobonov Doston Abdumo'min o'g'li, Qozoqboyev Jasur Abduvali o'g'li	
AYOLLAR TADBIRKORLIK FAOLIYATINI BAHOLASH METODOLOGIYASINI TAKOMILLASHTIRISH (NAMANGAN VILOYATI MISOLIDA).....	637
Raximova Moxigul Isroiljonovna	
ПОЛУЧЕНИЕ СТОМАТОЛОГИЧЕСКОГО ЦЕМЕНТА С ИСПОЛЬЗОВАНИЕМ ВОЗОБНОВЛЯЕМЫХ ИСТОЧНИКОВ ЭНЕРГИИ.....	643
Арипова Мастура Хикматовна, Ташбаев Джахангир Назим угли	
МОДЕЛИРОВАНИЕ ПРОМЫШЛЕННЫХ ГОРЕЛОК И ИССЛЕДОВАНИЕ ИХ ТЕПЛОВОЙ НАГРУЗКИ	652
Ражабов Азамат Тоирович	
QISHLOQ XO'JALIK TEXNIKALARI MARKETINGI VA UNING SAMARADORLIK KO'RSATKICHLARI.....	658
Xolmirzayev Bobur Mansurovich	

QISHLOQ XO'JALIK TEXNIKALARI MARKETINGI VA UNING SAMARADORLIK KO'RSATKICHLARI

Xolmirzayev Bobur Mansurovich

Toshkent davlat agrar universiteti,

O'simlikshunoslik kafedrası dotsenti v.b., PhD

E-mail: bobur0844@gmail.com

Annotatsiya. Ushbu maqolada agrar soha korxonalarini ma'naviy yangi texnika va qishloq xo'jalik mashinalari bilan ta'minlashda marketing faoliyatining ahamiyati yoritilgan. Shuningdek, ma'naviy yangi texnikalarning ma'naviy eskirgan texnikalarga nisbatan samaradorlik ko'rsatkichlari hamda ularni hisoblash usullari tahlil qilingan.

Kalit so'zlar: traktorlar, qishloq xo'jalik mashinalari, ma'naviy yangi va ma'naviy eskirgan texnikalar, marketing, raqobat, baho.

Abstract. This article examines the importance of marketing activities in supplying agricultural sector enterprises with technologically advanced agricultural machinery. The study analyzes the efficiency indicators of modern equipment in comparison with obsolete machinery, as well as the methods used to calculate these indicators.

Keywords: tractors, agricultural machinery, modern and obsolete equipment, marketing, competition, price.

Аннотация. В статье рассматривается значение маркетинговой деятельности в обеспечении предприятий аграрного сектора морально новой техникой и сельскохозяйственными машинами. Проанализированы показатели эффективности морально новой техники по сравнению с морально устаревшей, а также методы их расчёта.

Ключевые слова: тракторы, сельскохозяйственные машины, морально новая и морально устаревшая техника, маркетинг, конкуренция, цена.

KIRISH

Agrar sohada texnikalardan foydalanish samaradorligini tahlil etish va uni oshirish yo'llarini ko'rsatish mamlakat iqtisodiyotini raqamlashtirish bosqichida muhim ahamiyat kasb etadi. Iqtisodiy tahlildan to'g'ri xulosalar chiqarish uchun, avvalo, samaradorlikka ta'sir etuvchi omillar guruhlariga ajratiladi. Ushbu omillar quyidagi guruhlariga bo'linadi: a) ishlab chiqarish omillari; b) bozor munosabatlari omillari.

Ishlab chiqarish omillariga asosiy vositalar, ya'ni yer resurslari, suv resurslari, mehnat resurslari, texnika resurslari va boshqa omillar kiradi. Bozor munosabatlari omillariga esa bozor konyunkturasining holati, istiqboli, uning dinamikasi, raqobat sharoitlari va ko'lam kiradi. Boshqacha qilib aytganda, bozor omillari mahsulotning sifati, bahosi, unga bo'lgan talab va taklif, raqobatdagi mahsulotlar miqdori, shuningdek, raqobatchilarning bozor siyosati kabi jihatlarni o'z ichiga oladi.

Mamlakat taraqqiyotining raqamli iqtisodiyot munosabatlari sharoitida bozorni o'rganish, mahsulot sifatini yaxshilashga erishish, o'z mahsuloti bahosini erkin belgilash hamda mahsulot raqobatbardoshligini oshirish kabi masalalar marketing tushunchasining mohiyatini va uning samaradorligini oshirish asoslarini tashkil etadi.

Ushbu vazifalardan kelib chiqib, agrar sohaga, jumladan agroklyasterlar va fermer xo'jaliklariga texnikalar marketingini samarali yo'lga qo'yish bugungi kunda eng dolzarb masalalardan biri bo'lib qolmoqda.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR TAHLILI

Agrar sohada texnikalar marketingi va uning samaradorligini oshirish masalalari bo'yicha olib borilgan ilmiy tadqiqotlar orasida bir qator doktorlik dissertatsiyalari alohida ahamiyat kasb etadi. Xususan, D.Q. Ahmedovning "Effektivnost funktsionirovaniya khlopkovodstva Uzbekistana" mavzusidagi tadqiqot ishida paxtachilik sohasida moddiy-texnika resurslaridan foydalanish samaradorligi va ularni takomillashtirish masalalari atroflicha tahlil qilingan [1]. F. Nazarovanning "Iqtisodiyotni erkinlashtirish sharoitida O'zbekiston agrar sektorini rivojlantirish

istiqbollari” mavzusidagi doktorlik dissertatsiyasida agrar tarmoqni bozor munosabatlariga moslashtirish, texnik ta’minotni yaxshilash va marketing mexanizmlarini rivojlantirish yo’nalishlari yoritib berilgan [5]. U. Nigmatjonovning “Problemy transformatsii i funktsionirovaniya APK Uzbekistana v perekhodnyy period k rynochnoy ekonomike” mavzusidagi ishida agrosanoat majmuasida texnik ta’minot, boshqaruv va bozor infratuzilmasining transformatsiya jarayonlari kompleks tahlil qilingan [6].

Shuningdek, E. Yusupovning “Paxtachilik majmuini isloh qilish va tarmoqlararo iqtisodiy mutanosiblikni shakllantirish muammolari” hamda O. Murtazayevning “Paxtachilik majmuasi samaradorligining metodologik masalalari” mavzusidagi tadqiqotlarida paxtachilik sohasida texnik va iqtisodiy samaradorlikni oshirishga qaratilgan nazariy-metodologik yondashuvlar ishlab chiqilgan bo’lib, ushbu ishlar agrar sohada texnikalar marketingi va ulardan samarali foydalanishni takomillashtirish uchun muhim ilmiy manba hisoblanadi [11], [12].

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Marketing deganda tovarni bozorda sotish bilan bog’liq bo’lgan faoliyat tushuniladi. Jumladan, marketing tovar ishlab chiqaruvchi va iste’molchi o’rtasidagi xizmatni, tovarni yetishtirish va sotish jarayoni bilan bevosita bog’liq bo’lgan boshqaruvni o’z ichiga olgan tadbirkorlik faoliyatidir [4]. Shuningdek, kengroq ma’noda qaralganda, marketing baholar tizimi, mahsulotlarni saqlash va joylashtirish, savdo yarmarkalarini tashkil etish, mahsulotni sotish, savdo xodimlarini boshqarish, mahsulotni tashish, ijtimoiy talablarni bajarish, savdo shoxobchalari ochish uchun joy tanlash, iste’molchilarni o’rganish, reklama tadbirlarini olib borish, bozor tadqiqotlarini amalga oshirish va boshqa shu kabi jarayonlarni qamrab oladi [4]. Bozor raqobati sharoitida agrar soha ishlab chiqarishining yuqori rentabelli ishlashini ta’minlash uchun, eng avvalo, zamonaviy va yuqori unumga ega bo’lgan texnikalar bilan ta’minlanish katta ahamiyat kasb etadi [1]. Ushbu holatni e’tiborga olgan holda, turli rusumdagi yangi turdosh qishloq xo’jalik mashinalari va traktorlarining qaysi birining iqtisodiy samaradorligi yuqori ekanligini aniqlash uchun funksional-qiymat tahlili (FQT) usulini qo’llash qulay usullardan biri hisoblanadi [2]. FQT — bu texnikaning iste’molchi uchun ahamiyatligi va uni yaratish xarajatlari o’rtasidagi optimal nisbatni ta’minlash asosida, uning foydali funksiyalarini rivojlantirish maqsadida texnikalarni kompleks texnik-iqtisodiy tadqiq etish usuli hisoblanadi [3]. FQT obyekti sifatida texnikalarning umumiy iste’mol xususiyatlari hamda uning alohida qismlarining xususiyatlari ham ko’rib chiqilishi mumkin.

FQTning asosiy maqsadi ishlab chiqarish xarajatlarini kamaytirish, bajariladigan ishlarning sifati va unumdorligini oshirishdan iborat [1], [2], [3].

TAHLIL VA NATIJALAR

O’zbekiston qishloq xo’jalik mashinasozligi mamlakat iqtisodiyotida salohiyatli o’rinni egallab turgan tarmoq hisoblanadi [6]. O’zining yuqori malakali muhandis-texnik xodimlari, mutaxassisleri, olimlari va ishchilariga, shuningdek, yirik ishlab chiqarish va ilmiy-tadqiqotlar bazasiga ega bo’lgan nufuzli tarmoq keyingi yillarda keskin rivojlanmoqda [11].

O’zbekiston Respublikasi Hukumatining qarori bilan qishloq xo’jaligi va chorvachilik mashinasozligi zavodlari negizida “O’zqishloqmashxolding” kompaniyasi tashkil etildi [5]. Bu kompaniyani tuzishdan maqsad markazlashgan boshqaruv tizimini yaratish va shu asosda O’zbekistonning ushbu sohada tutgan o’rnini qo’ldan bermaslik, klasterlar va fermerlarni zarur texnika bilan ta’minlash uchun tarmoqni rivojlantirish hamda bunday texnikani xorijdan mumkin qadar kamroq import qilishga erishishdan iborat [12]. Shu bilan birga, respublikamizda ishlab chiqarilgan qishloq xo’jalik texnikasining jahon bozorida raqobatbardoshligini oshirish va uni eksport qilishga katta ahamiyat qaratilmoqda [1].

Kompaniyada hozirgi paytda o’ttizdan ortiq loyihadan tashkil topgan, ishlab chiqarishni uyg’unlashtirishga qaratilgan dastur bo’yicha ish olib borilmoqda [6]. Dasturda kompaniya korxonalari tomonidan ishlab chiqarilayotgan mahsulotlarni sanoatning boshqa tarmoqlari uchun ham ishlab chiqarish, ya’ni bozorga yo’naltirish rejalashtirilgan. Umuman olganda, “O’zqishloqmashxolding” konstruktorlari tomonidan 60 nomdagi mashinalar modernizatsiya qilindi [11]. Xolding korxonalari bugungi kunda buyurtma asosida 40 dan ortiq mashinalar agregatlanadigan 100 dan ziyod texnikani ishlab chiqarmoqda.

Biroq, bugungi kunda mamlakatimizda qishloq xo’jaligi korxonalarini moddiy-texnika resurslari, xususan, texnika vositalari va boshqa resurslar bilan ta’minlash hamda ulardan foydalanish darajasini talabga to’liq javob beradi, deb bo’lmaydi [1]. Tahlillar shuni ko’rsatmoqdaki, hozirgi paytda ko’pgina paxta va g’alla yetishtiruvchi fermer xo’jaliklari texnika va materiallarni sotib olish imkoniyatiga yetarli darajada ega emas [2]. Chunki keyingi qirq yil davomida yetishtirilayotgan qishloq xo’jalik mahsulotlari bahosi bilan ularni ishlab chiqarishda qo’llanilayotgan texnikalar bahosi o’rtasidagi farq keskin oshib ketgan [5].

Shu bilan birgalikda, fermerlarga berilayotgan imtiyozli kredit mablag’larini birja savdolariga yo’naltirish taqiqlangan [4]. Natijada xo’jaliklar o’zlari uchun zarur bo’lgan moddiy-texnika resurslarini o’z vaqtida va kerakli

miqdorda sotib olish imkoniyatiga ega bo'lmayaptilar. Bu esa agrotexnika tadbirlarining kechikishiga va oxir-oqibatda olinadigan hosil hajmining kamayishiga sabab bo'lmoqda [1].

Ushbu muammoni ijobiy hal qilish uchun fermer xo'jaliklariga moddiy-texnika resurslarini erkin sotib olish maqsadida o'rta muddatli imtiyozli kreditlar berish maqsadga muvofiq [5]. Kredit berish tijorat banklari tomonidan fermer xo'jaliklariga yil boshida kredit liniyasi ochib qo'yish orqali amalga oshirilishi lozim.

Fermer xo'jaligi o'ziga ochilgan kredit tizimi bo'yicha xohlagan vaqtda kredit olish imkoniyatiga ega bo'lishi kerak. Bizning fikrimizcha, fermer xo'jaligiga beriladigan kreditda olinadigan hosil garov sifatida qabul qilinishi, kredit miqdori esa hosil qiymatining 60–70 foizi miqdorida belgilanishi maqsadga muvofiq [1], [12]. Ana shunda qishloq xo'jaligi tovar mahsuloti ishlab chiqaruvchilarning moddiy-texnika resurslarini sotib olish uchun mablag' taqchilligi muammosi ma'lum darajada ijobiy hal etiladi.

Endi agrar sohaga kirib kelayotgan yangi, zamonaviy rusumdagi texnikalarning samaradorligi to'g'risida to'xtalamiz. Qishloq xo'jalik mahsulotlari ishlab chiqarish va bu borada qo'llaniladigan moddiy-texnika resurslaridan unumli foydalanish hozirgi kunning dolzarb vazifalaridan biridir [2]. Moddiy-texnika resurslaridan unumli va samarali foydalanishda muntazam monitoring o'tkazish hamda iqtisodiy samaradorlik ko'rsatkichlarini tahlil etib borish zarur [3].

Bunday iqtisodiy samaradorlik ko'rsatkichlari ishlab chiqarish jarayoni yakunida olinadigan foyda ko'rsatkichlari hamda mehnat unumdorligining o'zgarishi bilan taqqoslash orqali aniqlanadi [1]. Moddiy-texnika resurslarining umumiy samaradorlik ko'rsatkichi ishlab chiqarishga ketgan xarajatlarni qoplash darajasini bildirsa, nisbiy samaradorlik ko'rsatkichi korxonada foydalanilayotgan moddiy-texnika resurslarini yangi sotib olinayotgan resurslar bilan yoki bir xil dehqonchilik operatsiyasini turli rusumdagi texnikalar yordamida bajarishda qaysi rusumdagi texnikadan foydalanish afzal ekanligini ko'rsatadi [2].

Umumiy samaradorlik kelgusidagi ishlarni rejalashtirish uchun muhim bo'lsa, nisbiy samaradorlik mavjud variantlar orasida eng maqbulini tanlash uchun zarur hisoblanadi. Umumiy samaradorlik jami sarflangan investitsiyadan foydalanish natijadorligini bildirsa, nisbiy samaradorlik qo'shimcha sarflangan investitsiyadan foydalanish samaradorligini ifodalaydi [1], [3].

Funksional-qiymat tahlili (FQT) uslubi bo'yicha yangi rusumdagi texnikaning afzalliklari amalda qo'llanilayotgan texnika rusumiga nisbatan quyidagicha hisoblanadi:

$$H = H_1 \times H_2 \times H_3 \times H_4$$

bu yerda:

N — takomillashganlik darajasining umumiy koeffitsiyenti;

N_1 — o'lchovlar bo'yicha takomillashganlik darajasi, u quyidagi formula bilan aniqlanadi:

$$N_1 = \left[\left(\frac{R_1}{R_0} - 1 \right) + \left(\frac{\tilde{A}_1}{\tilde{A}_0} - 1 \right) + \left(\frac{\hat{A}_1}{\hat{A}_0} - 1 \right) \right]$$

N_2 — unumdorlik bo'yicha takomillashganlik darajasi;

$$N_2 = \left[\left(\frac{V_1}{V_0} - 1 \right) + \left(\frac{W_1}{W_0} - 1 \right) \right]$$

N_3 — mehnat sig'imi bo'yicha takomillashganlik darajasi:

$$N_3 = \left[\frac{T_0}{T_1} - 1 \right]$$

N_4 — texnika bahosi bo'yicha takomillashganlik darajasi:

$$N_4 = \left[\frac{P_1}{P_0} - 1 \right]$$

Keltirilgan:

1. Eski va yangi texnika o'lchovlarini taqqoslash:

R_1 va R_0 — yangi va eski texnikaning uzunligi, sm;

G_1 va G_0 — yangi va eski texnikaning kengligi, sm;

E_1 va E_0 — yangi va eski texnikaning balandligi, sm.

2. Quvvatlarni taqqoslash:

V_1 va V_0 — yangi va eski texnikaning quvvati, ot kuchi;

W_1 va W_0 — yangi va eski texnikaning unumdorligi, shartli etalonga.

3. Xizmat ko'rsatish mehnat sig'imini taqqoslash:

T_1 va T_0 — xizmat ko'rsatish mehnat sig'imi, bir mashina-soatda shartli etalonga [1].

4. Texnikalar bahosini taqqoslash:

P_1 va P_0 — yangi va eski texnikaning bahosi, bir ot kuchiga nisbatan so'm [1].

Agar umumlashtirilgan formulaning natijasi musbat bo'lsa, yangi texnika eskisiga nisbatan samarali hisoblanadi, manfiy bo'lgan holatda esa uning samaradorligi past bo'ladi [1]. Qishloq xo'jaligiga jalb etilayotgan texnikalar samaradorligini aniqlashda funksional-qiymat tahlili (FQT) uslubini qo'llab erishilgan natijalarni keltiramiz.

Hozirgi kunda Janubiy Koreyaning LS Mtron kompaniyasi bilan hamkorlikda 100 ot kuchiga ega bo'lgan "TTZ100HS" va "TTZL1004", 62 ot kuchiga ega bo'lgan "U62" hamda 38 ot kuchiga ega bo'lgan "L38" modellaridagi yangi qishloq xo'jalik traktorlarini ishlab chiqarish yo'lga qo'yilgan [2], [3]. Paxta yetishtirishga mo'ljallangan uch g'ildirakli "TTZ100HC" traktori "TTZ-80.11" chopiq traktorining muqobili hisoblanadi. Yuqoridagi uslub bo'yicha FQTni hisoblaganimizda, u 0,83 koeffitsiyentni tashkil etdi, demak, avval foydalanib kelinilgan "TTZ-80.11" chopiq traktoriga nisbatan "TTZ100HS" traktoridan foydalanish samarali ekanligini anglatadi [1]. Qishloq xo'jaligi korxonalarining bozor munosabatlariga moslashishi bir qator muammolarni, jumladan, texnika sotib olishni moliyaviy ta'minlash, ya'ni moliyalashtirish manbalarining yangi imkoniyatlarini izlab topish masalasini dolzarb muammolardan biri etib qo'ymoqda [5]. Bunday muammolarni hal etish yo'llaridan biri lizingdan foydalanish hisoblanadi. Bu borada O'zbekistonda "O'zagrolizing" kompaniyasi qishloq xo'jaligi korxonalariga texnika yetkazib berish bilan shug'ullanuvchi asosiy lizing kompaniyalaridan biri hisoblanadi [5]. "O'zagrolizing" kompaniyasi "O'zqishloqxo'jalikmashxolding" korxonalarida ishlab chiqarilgan texnikalarni "O'zagromash-servis" uyushmasiga, klasterlarga, fermer xo'jaliklariga va boshqa qishloq xo'jaligi korxonalariga lizing asosida yetkazib beradi. Lizingga berilayotgan texnikalar qiymatining 15–40 foizi buyurtmachilar tomonidan bo'nak sifatida to'lanib, qolgan qismi O'zbekiston Respublikasi Iqtisodiyot va moliya vazirligi huzuridagi Qishloq xo'jaligini texnika bilan ta'minlashni davlat tomonidan qo'llab-quvvatlash jamg'armasi mablag'lari hisobiga moliyalashtiriladi [5].

Bugungi kunda fermer xo'jaliklariga imtiyozli shartlarda lizingga beriladigan qishloq xo'jaligi texnikalari qatoriga TL-100, TS-135, ARION-150C rusumli haydov traktorlar, Dominator-130 rusumli g'alla o'rish kombaynlari, 2-PTS-4-793-03A rusumli traktor tirkamalari, KXU-4B kultivatorlari, SCHX-4B chigit ekish seyalkalari, Zirkon 8/250 rusumli rotatsion boronalar, Variopack 110 DR 70 tuproq zichlagichlar, OVX-600, VP-1 va ORPD-12M rusumli purkagichlar, OSHU-DKM-2000 va OSHU-200 rusumli changlatgichlar, EuroPal 7, PON-4x40 va PON-4+1x40 rusumli pluglar, RMU-0,5 rusumli mineral o'g'it sochgichlar hamda jami 35 turdan ortiq texnikalar kiradi [5].

Mamlakatimizda ishlab chiqarilayotgan texnikalarning ish unumdorligini oshirish maqsadida "Toshkent traktor zavodi" OAJ negizida qishloq xo'jalik texnikalarini ishlab chiqaruvchi "Toshkent qishloq xo'jalik texnikalari zavodi" OAJ tashkil etildi. Janubiy Koreyaning LS Mtron kompaniyasi bilan hamkorlikda 100 ot kuchiga ega bo'lgan "PLUS100" va "LS1004", 62 ot kuchiga ega bo'lgan "U62" hamda 38 ot kuchiga ega bo'lgan "L38" modellaridagi yangi qishloq xo'jalik traktorlarini 2015-yildan boshlab ishlab chiqarish yo'lga qo'yildi [2], [3].

XULOSA VA TAKLIFLAR

1. Qishloq xo'jalik mashina va texnikalariga sarflangan ijtimoiy mehnat unumdorligining iqtisodiy samaradorligini to'g'ri baholashning eng maqbul usullaridan biri funksional-qiymat tahlili ko'rsatkichi hisoblanadi. Ushbu ko'rsatkich yordamida ma'naviy yangi texnikalarning samaradorligi ma'naviy eskirgan texnikalarning ko'rsatkichlariga nisbatan musbat bo'lsa, bunday texnikadan foydalanish samarali hisoblanadi.

2. Iqtisodiy samaradorlikni aniqlashda texnikaning hajmi, mehnat unumdorligi, bahosi va boshqa ko'rsatkichlari asos qilib olinadi. Bunda yangi texnika ilgari qo'llanilayotgan texnikaga nisbatan taqqoslanadi. Biz tadqiqotda mutlaq hamda nisbiy xarajat ko'rsatkichlarini aniqlash usullaridan farqli o'laroq, umumiyroq bo'lgan va barcha tipdagi texnikalar uchun qo'llash mumkin bo'lgan taqqoslama ish birliklaridan, ya'ni shartli etalon gektar, mashinaning bir soatlik ish unumi (taqqoslama bahoda olinadi), moto-soat va baho ko'rsatkichlaridan ham foydalanishni taklif etamiz.

3. Qishloq xo'jaligiga texnikalarni yetkazib beruvchi raqobatchi va qo'shma korxonalar sonini ko'paytirish hamda marketing faoliyatini rivojlantirish lozim. Chunki qishloq xo'jalik ishlab chiqarishining samaradorligi va uning barqaror rivojlanishi ko'p jihatdan moddiy-texnika resurslari bilan yetarli darajada hamda arzon narxlarda ta'minlanishiga bog'liq.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. Ahmedov, D. Q. (2012). Effektivnost funktsionirovaniya khlopkovodstva Uzbekistana [O'zbekistonda paxtachilik faoliyatining samaradorligi] (doktorlik dissertatsiyasi). Samarqand davlat universiteti.
2. Herranz-Matey, I. (2025). Agricultural tractor efficiency development as a sustainable model and evaluating automation implementation. International Journal of Agricultural Sustainability. <https://doi.org/10.1080/14735903.2025.2546703>

3. Herranz-Matey, I., & Ruiz-Garcia, L. (2025). Analyzing tractor productivity and efficiency evolution: A parametric assessment. *Agriculture*, 15(15), Article 1577. <https://doi.org/10.3390/agriculture15151577>
4. Mgale, Y. J. (2020). Marketing efficiency and determinants of rice marketing channels. *Agricultural Economics*. <https://doi.org/10.1111/1467-8489.12380>
5. Nazarova, F. (2010). Iqtisodiyotni erkinlashtirish sharoitida O'zbekiston agrar sektorini rivojlantirish istiqbollari [Iqtisodiy liberallashtirish sharoitida O'zbekiston agrar sektorini rivojlantirish istiqbollari] (doktorlik dissertatsiyasi). Toshkent.
6. Nigmatjonov, U. (2008). Problemy transformatsii i funktsionirovaniya APK Uzbekistana v perekhodnyy period k rynochnoy ekonomike [Bozor iqtisodiyotiga o'tish davrida O'zbekiston APKsi transformatsiyasi va faoliyati muammolari] (doktorlik dissertatsiyasi). Toshkent.
7. Przywara, A., Koszel, M., Krawczuk, A., & Anifantis, A. S. (2022). Analysis of new farm tractors market in Poland (2010–2020). *AgricEng International: CIGR Journal*. <https://doi.org/10.2478/agriceng-2022-0006>
8. Xolmurzayev, M. (2012). Paxtachilik fermer xo'jaliklari moddiy-texnika resurslarini modernizatsiyalash va uning iqtisodiy samaradorligi [Paxtachilik fermer xo'jaliklarining moddiy-texnika resurslarini modernizatsiya qilish va uning iqtisodiy samaradorligi]. Samarqand.
9. Xolmurzayev, M., Xurramov, A., & Nasrullayev, A. (2021). History of service delivery to agricultural machinery and problems in the current environment. *Development Issues of Innovative Economy in the Agricultural Sector*, 397–400.
10. Yahin, S. (2020). Improving the operational efficiency of tractors by ensuring work output. *BIO Web of Conferences, FIES 2020*. https://www.bio-conferences.org/articles/bioconf/full_html/2020/01/bioconf_fies2020_00111/bioconf_fies2020_00111.html

muhandislik **& iqtisodiyot**

ijtimoiy-iqtisodiy, innovatsion texnik,
fan va ta'limga oid ilmiy-amaliy jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Zokir Alibekov

Sahifalovchi va dizayner: Iskandar Islomov

2025. № 12

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Muhandislik va iqtisodiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

"Muhandislik va iqtisodiyot" jurnali 26.06.2023-yildan
O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi
Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan
№S-5669245 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.
Litsenziya raqami: №095310.

**Manzilimiz: Toshkent shahri Yunusobod
tumani 15-mavze 19-uy**

+998 93 718 40 07

<https://muhandislik-iqtisodiyot.uz/index.php/journal>

t.me/yait_2100